

Klövkontrollen får – 2020

Bakgrund

Fotröta (bild 1) är en smittsam bakterieinfektion hos får som kan ge omfattande skador på klövarna på drabbade djur och orsakar både djurlidande och ekonomiska förluster. Sjukdomen uppkommer genom ett komplext samspel mellan bakterier (bland annat *Dichelobacter nodosus* och *Fusubacterium necrophorum*), miljöfaktorer och fårets motståndskraft.

Bild 1. Virulent fotröta med påverkan på klövspalthud och sula. Foto: Emelie Larsdotter

Sedan 2009 driver Gård & Djurhälsan ett kontrollprogram mot fotröta, Klövkontrollen, finansierat av medel från Jordbruksverket och djurägaravgifter. Programmet är frivilligt och syftet är främst att sanera drabbade besättningar samt att möjliggöra en livdjurshandel med fotrötecertifierade djur. Sedan den allvarliga klövsjukdomen smittsam digital

dermatit (CODD; bild 2) diagnostiserades för första gången i Sverige våren 2019 har programmet också fokus på att identifiera ev. ytterligare smittade besättningar. Det inte helt klarlagt hur sjukdomen uppkommer. Bakterierna *Treponema medium*, *Treponema phagedenis* och *Treponema pedis* anses vara inblandade i sjukdomsutvecklingen. Det finns idag ingen effektiv behandling för långsiktig bekämpning av CODD.

*Bild 2. CDD med avlossning av klövkapseln från kronranden och nedåt.
Foto Emelie Larsdotter.*

Vid anslutning till

Klövkontrollen undersöker en veterinär, som är specialutbildad i inom kontrollprogrammet, alla klövar på samtliga livdjur i besättningen och provtagning avseende *D. nodosus* inklusive virulensstestning utförs. Under genomgången utbildas djurägaren för att kommande år själv kunna utföra klövkontrollen i sin egen besättning.

Om besättningen bedöms som frisk vid kontrollerna erhåller besättningen F-status. F-status förnyas årligen genom veterinärkontroll eller egenkontroll. Vid egenkontroll kompletterar djurägaren sin klövkontroll med en skriftlig dokumentation av kontakter, karantänsförfarande, karantänsbehandling och observationer avseende klövhälsoläget under det gångna året. Med dokumentationen som underlag gör sedan programansvarig en riskvärdering som ligger till grund för förnyelse av F-status. Vid tveksamheter krävs en obligatorisk besättningsgenomgång av veterinär. Besättningar med fotröta erbjuds sanering enligt Klövkontrollens rutiner. Vid sanering subventioneras kostnaden för veterinärens timtid i besättningen med 50 %.

Inom kontrollprogrammet har under hösten ytterligare ett fall av CDD diagnostiserats. Genom beviljad omfördelning av medel från anslag 1:6, anslagspost 2 "Bidrag till bekämpande av djursjukdomar" kunde CDD-arbetet inom Klövkontrollen intensifieras under hösten 2020-våren 2021. Kostnadsfri rådgivning vid CDD-misstanke samt även ett utslaktningsbidrag vid konstaterad CDD har erbjudits från hösten 2020-april 2021. Information om erbjudandet har spridits via facktidsskrifter, hemsidor, sociala medier och via två korta filmer. Genom samverkan med näringen och Länsstyrelserna har alla landets fårägare kunnat ta del av informationen.

Resultat

Antal nya fall av fotröta 2020 är enligt vår kännedom fem besättningar. 328 besättningar är anslutna till programmet, varav 326 besättningar har tilldelats F-status. Av dessa tilldelades 13 besättningar F-status efter veterinärkontroll och 313 efter egenkontroll och riskvärdering. Två besättningar har genomgått sanering mot fotröta under året.

I 20 besättningar har kostnadsfri rådgivning via telefonkontakter och digitala avstämningar hållits med djurägare där CODD-misstanke funnits. I de allra flesta fallen har misstankarna kunnat avskrivas. I två fall har besättningsbesök behövts för vidare utredning och ett av fallen visade sig vara CODD. Besättningen hade också virulent fotröta. Via kontrollprogrammet kunde slaktbidrag utbetalas för utslaktning av besättningen.

Diskussion

Antal nya fall av fotröta ligger fortsatt på en mycket låg nivå. Under september genomfördes en insamling av slaktklövar till studien "Förekomst av fotrötebakterien och smittsam digital dermatit (CODD) hos svenska slaktlamm". Studien var ett samarbetsprojekt mellan SLU, Gård & Djurhälsan och SVA och finansierades av Stiftelsen Lantbruksforskning. Studien visade att prevalensen fotröta har minskat sedan 2009, då en liknande prevalensundersökning genomfördes, från 5,8% till 1,8%. De fall som årligen redovisas i kontrollprogrammet är endast fall som kommit till vår kännedom och det har inte varit helt klart om det finns ett mörkertal. Enligt resultaten från årets prevalensstudie kan dock slutsatsen dras att antal fall verkligen har minskat.

Inom kontrollprogrammet har samverkan med näringen varit intensiv under 2020, vi har gemensamt skrivit artiklar och genomfört digitala informationsträffar om CODD. Genom kostnadsfri rådgivning där CODD-misstanke funnits och genom slaktbidrag vid påvisad CODD kan drabbade djurägare motiveras dels att ta kontakt för en utredning, dels slakta ut besättningen i de fall då CODD diagnosticerats.

Klövkontrollens regelverk kräver isolering vid inköp av djur, vilket också skyddar besättningen mot andra sjukdomar än fotröta. Genom kontrollprogrammet har medvetenheten om biosäkerhet och smittskydd ökat inom fårnäringen och fått extra fokus under de två sista åren som en följd av CODD-fallen. De regelbundna klövkontroller som genomförs av veterinär och djurägare ökar kunskapen även om andra klövsjukdomar än fotröta, liksom medvetenheten om klövhälsans betydelse.

Med fortsatt statligt stöd för att driva kontrollprogrammet kan smittspridning av klövsjukdomar som fotröta och CODD begränsas, vilket innebär att lammproduktion under svenska förhållanden kan fortsätta bedrivas med minimal antibiotikaanvändning och med hög djurvelfärd.